

Himna Demetri

Himna Demetri spada v sklop triintridesetih starogrških pesnitev religiozne vsebine, ki so jih tradicionalno imenovali 'homerske himne', vendar danes veljajo za dela različnih anonimnih avtorjev. Posvečene so posameznim olimpskim bogovom in so verjetno imele ritualno funkcijo, nekateri preučevalci pa jih interpretirajo tudi kot nekakšen uvod, ki naj bi ga rapsodi recitirali pred daljšo epsko pesnitvijo. Himne opisujejo, kako so bogovi pridobili svoje božanske funkcije, attribute, celo večja svetišča, ter tako mitološko utemeljujejo in razlagajo njihove kulte. Sestavljene so v epskem metrumu in napisane v jeziku, ki spominja na Homerjevega, v njih se pojavljajo tudi isti epiteti in okamnele fraze. Večji del je nastal že v 7. in 6. stoletju pr. Kr., kar jih umešča med najstarejše spomenike starogrške književnosti, nekaj jih je tudi helenističnih, himna Aresu pa je najverjetneje nastala šele v rimskem obdobju.

Demetra je bila ena od najpomembnejših božanstev grškega panteona, boginja zemlje, plodnosti, poljedelstva, žita, kruha in hrane nasploh. Bila je hči Ree in Kronosa, sestra Zeusa, Pozejdona in Hada, z Zevsom pa je imela hčer Perzefono (med njene otroke so včasih prištevali tudi Dioniza). Himna opisuje ključni moment njenega kulta, ugrabitev Perzefone, in utemeljitev elevzinskih misterijev, od klasične dobe dalje najpomembnejšega in najbolj razširjenega skrivnega obreda v Grčiji. Mit o Demetri in Perzefoni lahko povežemo s starimi vzhodnimi miti o spustu v podzemlje, ki povzroča izmenjavanje pomladi in zime oziroma plodnega in jalovega obdobja, kakršen je na primer sumerski mit o Inani. Himna Demetri je posebej zanimiva tudi kot redko antično delo, v katerem je v ospredju ženska izkušnja patriarhalnih razmerij, značilnih za starogrško družbo in panteon.

Izvirna pesnitev je napisana v daktilskem heksametru, v tem prevodu pa sem se odločila za prozno obliko, ki bralcu omogoča neposrednejši stik z vsebino in jezikom himne ter intimnejše podoživetje njene tragične naracije, brez potujitvenega efekta metrične oblike.

Lara Unuk

Peti začenjam o Demetri z lepimi lasmi, strašni boginji, o njej in tudi o njeni hčeri s tankimi gležnji, ki jo je ugrabil Had, dal pa mu jo je grmeči Zevs, ki vidi vsenaokrog. Ko je Perzefona plesala skupaj s hčerkami Okeana s polnimi nedri daleč stran od Demetre z zlatim mečem, prinašalke čudovitih sadov, in je na mehkem travniku nabirala cvetje, vrtnice, žafran in lepe vijolice pa tudi perunike in hijacinte ter narciso, ki jo je po Zevsovi volji za vabo dekletu s cvetočim obrazom pognala Gaja, da bi ustregla gostitelju mnogih,¹ čudovito in sijajno rožo, nad katero so ostrmeli vsi, ki so jo videli, tako nesmrtni bogovi kot smrtni ljudje. Iz njene korenike je pognalo sto cvetov in zadišala je z najslajšo vonjavo, da se je zasmejala vse širno nebo nad njo in vsa zemlja pa tudi slani morski valovi. Osupla Perzefona je iztegnila roko, da bi zgrabila lepo igračko, tedaj pa je na poljani Nize zazijala zemlja s širokimi potmi in ven je planil gospodar, ki gosti mnoge, mnogoimeni Kronosov sin z nesmrtnimi konji.² Čeprav ni hotela z njim, jo je odpeljal s svojim zlatim vozom, ona pa je tožila. Predirljivo je kričala, klicala je očeta, Kronosovega sina, najvišjega in najplemenitejšega med bogovi.³ Nihče izmed nesmrtnikov niti izmed smrtnih ljudi ni slišal njenega krika, in tudi ne oljke, ki rodijo čudovite sadove. Samo ljubezniva Perzajeva hči, Hekata s svetlim trakom v laseh, jo je slišala iz votline in vladar Helij, svetli Hiperionov sin – deklico, ki je klicala očeta, Kronosovega sina. Ta pa je sedel daleč proč od bogov, v priljubljenem templju, prejemal je lepe daritve od smrtnih ljudi. Čeprav ni hotela z njim, jo je, ker ga je k temu spodbudil Zevs, odpeljal očetov brat, ki vlada mnogim in gosti mnoge, mnogoimeni Kronosov sin z nesmrtnimi konji. Dokler je še zemljo in zvezdnato nebo zrla boginja in odprto morje z močnimi tokovi, polno rib, ter sončne žarke, dokler je še upala, da bo videla drago mater in rod večnih bogov, do tedaj je upanje še slepilo njen veliki um, čeprav je bila hudo nesrečna. Od njenega nesmrtnega glasu so zadoneli vrhovi gora in globine morja in zaslišala jo je gospa mati.⁴ Srce ji je presunila ostra bolečina, z božanskih las si je z rokami strgala tančico, odvrгла je črno ogrinjalo z ramen in se kakor ptica roparica pognala preko kopnega in morij ter jo iskala. Toda nihče ji ni hotel povedati resnice, ne smrtni človek in ne nesmrtni bog, niti ni k njej priletel noben preroški ptič, glasnik resnice. Potem je gospa Deo⁵ devet dni taval po zemlji s prižganimi baklami v rokah, ta čas ni zaužila ne ambrozije ne sladkega nektarja, saj je žalovala, niti ni telesa namočila v kopel. Toda tedaj, ko je napočila deseta Zarja, prinašalka luči, jo je srečala Hekata z baklo v rokah, in glej, prinašala ji je novice, spregovorila je in ji rekla: "Gospa Demetra, ki prinašaš letne čase in daješ sijajne darove, kdo izmed nebeških bogov ali smrtnih ljudi je ugrabil Perzefono in ti napolnil dušo z bridkostjo? Kajti slišala sem krik, nisem pa videla na lastne oči, kdo je bil to. Vse ti bom brž zanesljivo povedala." Tako je torej rekla Hekata. Hči Ree z lepimi lasmi pa ji ni odgovorila niti z besedo, ampak je brž skupaj z njo planila dalje s prižganimi baklami v rokah. Prispeli sta k Heliju, izvidniku bogov in ljudi, ustavili sta se pred njegovimi konji in najplemenitejša med boginjami ga je vprašala: "Helij, daj, izkaži mi, boginji, spoštovanje, če sem ti kdaj z besedo ali dejanjem ogrela srce in dušo. Slišala sem deklico, ki sem jo rodila, sladko hčer, ki slovi po lepoti, njen glasni krik skozi jalovi zrak, kot bi jo ugrabljali, toda nisem tega videla na lastne oči. Ti pa, ki gledaš na vso zemljo in morje z žarki iz božanskega etra, mi povej po resnici, ali si videl mojega ljubega otroka in kdo jo je nasilno ugrabil, čeprav ni hotela z njim, daleč od mene, pa naj si bo bog ali smrtni človek." Tako je rekla, Hiperionov sin pa ji je odgovoril: "Hči Ree z lepimi lasmi,

vladarica Demetra, povedal ti bom, kajti zelo te spoštujem in te pomilujem, ko žaluješ za hčerjo s tankimi gležnji. Nihče drug izmed nesmrtnikov ni kriv kot sam Zevs, ki kopiči oblake, saj jo je dal Hadu, lastnemu bratu, za mlado nevesto. Ta jo je ugrabil v mračne temine, odvedel jo je s konji, ona pa je strašno kričala. Toda, boginja, nehaj tako bridko žalovati! Tudi to nima smisla, da zaman besniš v strašni jezi. Nesmrtnik Had, ki vlada mnogim, tvoj lastni brat iz istega semena, ni nepri-meren za tvojega zeta. Kar pa zadeva čast, mu je bila dodeljena, ko so v začetku svet razdelili na troje.⁶ Postavljen je bil za vladarja teh, med katerimi prebiva." Tako je rekel in pognal konje, ki so na njegov ukaz ponesli okretni voz hitro kot ptice roparice z razprtimi krili. Njeno dušo je navdala še strašnejša in grozljivejša žalost. Potem se je, jezna na Zeusa, ki kopiči oblake, odvrnila od občestva bogov in daljnega Olimpa, odšla je k človeškim krajem in plodnim poljem. Dolgo je skrivala svojo podobo. Nihče izmed mož je ni prepoznal, ko jo je videl, niti nobena izmed nizko prepasanih žensk, dokler ni prispela do doma modrega Keleja, ki je takrat vladal dišeči Elevzini. Z žalostjo v srcu se je usedla poleg poti pri vodnjaku Devic, iz katerega so meščani zajemali vodo, v senco pod košato oljko, podobna starki, ki se je rodila pred davnimi časi in je že onkraj rodne dobe in darov Afrodite, ljubiteljice vencev, takšni, kot so pestunje otrok kraljev zakonodajalcev in oskrbnice v odmevajočih dvorinah. Zagledale so jo hčere Keleja, sina Elevzinija, ko so prišle po vodo, ki se zlahka načrpa, da bi jo v bronastih vrčih odnesle v očetove dvorane; bile pa so štiri, v cvetu mladosti in podobne boginjam: Kalidika, Klejzidika, ljubka Demo in Kalitoa, ki je bila najstarejša med njimi. Niso prepoznale Demetre, saj ljudje težko uzrejo bogove. Stopile so k njej in jo ogovorile s krilatimi besedami: "Kdo in od kod si, starka izmed davno rojenih ljudi? Zakaj si odšla daleč iz mesta in se ne približaš domovom? Notri v senčnih sobanah so ženske tvojih let, pa tudi mlajše od tebe, ki bi te prijazno sprejele tako z besedami kot z dejanjem." Tako so dejale, najplemenitejša med boginjami pa jim je tako odgovorila: "Pozdravljene, ljube hčerke, kdorkoli že ste med ženskami. Povedala vam bom, kajti spodobi se, da vam, če me vprašate, povem po resnici. Ime mi je Doso, tako me je klicala gospa mati. Na širokih plečih morja sem prispela s Krete, čeprav nisem hotela, nasilno, proti moji volji so me odpeljali pirati, ki so potem s hitrimi ladjami pristali v Toriku. Tam smo se ženske vse skupaj izkrcale na kopno, oni pa so pripravljali obed ob ladijski krmi. Toda moja duša ni hlepela po slastni večerji, skrivaj sem pohitela preko črnega kopnega in ubežala oblastnim gospodarjem, da me ne bi, čeprav me niso kupili, prodali dalje in se okoristili z mojo ceno. Tako sem tavela in prispela sem in sploh ne vem, katera dežela je to in kdo tukaj živi. Vam pa naj vsi, ki imajo palače na Olimpu, naklonijo zakonske može in da bi rodile otroke, kot si to za vas želijo starši. Usmilite se me, dekleta /.../ prijazno [mi povejte], drage hčerke, v čigavo bivališče naj grem, naj si bo moški ali ženska, da se pri njem udinjam, z veseljem bi se lotila del, primernih za starejše ženske. Lahko bi lepo skrbela za novorojenca, ki bi ga pestovala v naročju, lahko bi skrbela za dom in v notranjih prostorih trdno zidanih hiš postiljala gospodarju ležišče ter nadzorovala ženska opravila." Tako je torej rekla boginja. Kalidika, najlepša izmed Kelejevih hčera, neporočena mladenka, pa ji je brž odvrnila: "Mati, ljudje moramo prenašati božje darove, pa četudi pri tem trpimo, saj so bogovi veliko boljši od nas. Jasno ti bom svetovala in ti imenovala može, ki so zelo mogočni, ki jih tu cenimo, ki so prvi med nami in varujejo stolpe mestnega obzidja z nasveti in pravičnimi sodbami. Žene preudarnege Triptolema in Diokla pa

tudi Poliksejna in plemenitega Evmolpa ter Doliha in našega junaškega očeta, vse te vodijo gospodinjstva. Ko te bodo videle, tvojo podobo, te nobena ne bo ponižala s tem, da bi ti zaprla vrata svoje hiše, temveč te bodo lepo sprejele, saj si kakor boginja. Če pa želiš, počakaj, da gremo v očetovo hišo in materi, nizko prepasani Metanejri, povemo vse to po vrsti, in povabila te bo, da pridi v našo palačo in ne išči drugod. Naša mati ima sina ljubljenčka, ki raste v sobanah trdno zidane palače, pozno rojenega, za katerega so starši dolgo prosili bogove in ga pričakali z veseljem. Če ga boš negovala, dokler ne odraste, ti bo tako bogato poplačala nego, da ti bodo vse ženske zavidale." Tako je rekla in Demetra je prikimala, one pa so napolnile čudovite vrče z vodo in jih odnesle, ponosno vzravnanе. Kmalu so prispele v očetovo veliko hišo in brž materi povedale, kaj so videle in slišale. Pri priči jim je velela, naj gredo ponjo in jo povabijo, naj dela za njih za plačilo, kakršno si bo zaželela. One pa so si, tako kot srne ali telice spomladi, ki so se do sitega napasle in skakljajo po travniku, spodrecale gube lepih, imenitnih oblačil in švignile po udrti vozni cesti, lasje pa so jim padali na ramena, podobni cvetovom žafrana. Slavno boginjo so našle ob cesti, kjer so jo prej pustile, ter jo odpeljale v očetovo hišo. Stopala je za njimi z žalostjo v srcu, s pokrito glavo, temni peplos pa je valoval okrog ozkih stopal boginje. Kmalu so prispele v hišo Keleja, ki ga je varoval Zevs, stopale so skozi stebrišče tja, kjer je njihova gospa mati sedela poleg podpornega stebra trdno zgrajene strehe, v naročju pa je imela otroka, majhno dete. Deklice so stekle k njej, Demetra pa je postavila nogo na prag in, glej, z glavo je segla do strehe, vhod je preplavila z božanskim sijajem, in Metanejro so prevzeli strmenje, strahospoštovanje in tudi blede strah. Prepustila ji je prestol in jo povabila, naj sede. Toda Demetra, ki prinaša letne čase in daje sijajne darove, ni hotela sesti na čudoviti prestol, ampak je molče obstala in povabila lepe oči, vse dokler ji ni pozorna Jamba primaknila trdne pručke, ki jo je prej pogrnila s srebrnkastim runom. Tja se je usedla in pred seboj držala tančico. Dolgo je brez besed žalostno sedela na pručki in ni nikogar pozdravila ne z besedo ne z dejanjem, ampak je brez nasmeha, ne da bi se pritaknila hrane ali pijače, sedela in hiralala od hrepenenja po nizko prepasani hčeri, vse dokler ni pozorna Jamba, ki se je rada šalila, z norčijo prelisčila čiste boginje, da se je zasmejala, zakrohotala in se omehčala. Od tedaj ji je Jamba mirila jezo. Metanejra ji je dala čašo, ki jo je napolnila z vinom, sladkim kot med, Demetra pa je odkimala, kajti ne sme,⁸ je rekla, piti rdečega vina, zato ji je naročila, naj ji zmeša ječmenovo kašo in vodo z blagim polajem⁹ in ji da to pijačo. Metanejra je pripravila napitek in ga ponudila boginji, kot ji je ta naročila, velika gospa Deo pa je sprejela to sveto daritev. /.../ Prva je spregovorila lepo opasana Metanejra: "Pozdravljena, žena, zdi se mi, da nisi hči preprostih, temveč plemenitih staršev. Iz oči ti sijeta dostojanstvo in milina, kakor pri kraljih zakonodajalcih. Toda ljudje moramo prenašati božje darove, pa četudi pri tem trpimo, saj so bogovi veliko boljši od nas. Kajti na tilniku nosimo jarem. Zdaj pa, ko si prišla sem, ti bo na voljo vse, kar imam. Vzgakaj mi tega otroka, ki so mi ga pozno rojenega in nenadejanega naklonili bogovi, zelo sem si ga želela. Če ga boš negovala, dokler ne odraste, ti bom tako bogato poplačala nego, da ti bodo vse ženske zavidale." Demetra z lepim vencem pa ji je rekla: "Tudi ti, žena, bodi lepo pozdravljena in naj ti bogovi naklonijo blagostanje. Tvojega otroka bom z veseljem vzela v oskrbo, kot mi naročaš. Vzredila ga bom in verjamem, da mu ne bo iz lahkomišelnosti pestunje škodoval ne urok ne odrezana zel, saj poznam protistrup, veliko močnejši od zelišča, poznam tudi odlično zaščito

proti pogubnemu uroku." Tako je torej dejala in z nesmrtnimi rokami vzela otroka v dišeče naročje, mati pa se je razveselila. In tako je Demetra v palači vzgajala Demofonta, Kelejevega plemenitega sina, ki ga je rodila lepo prepasana Metanejra. Rasel je kot kakšno božanstvo, ne da bi jedel hrano ali sesal. Demetra /.../ ga je mazilila z ambrozijo, kot da bi bil sin boga, pri tem pa je sladko dihala vanj in ga držala v naročju. Po nočeh pa ga je skrivala v silni ogenj kakor tleče poleno, skrivaj pred njegovimi starši. Onadva pa sta bila vsa osupla, ker je tako hitro rasel, videti pa je bil kakor bog. In naredila bi ga večno mladega in nesmrtnega, če ne bi lepo opasana Metanejra v svoji lahkomišelnosti ponoči pokukala iz dišeče spalnice, da bi nadzirala pestunjo. Zakričala je in se plosknila po stegnih, saj se je ustrašila za otroka, bila pa je v hudi zmoti. Zatajnila je in izrekla krilate besede: "Sin moj, Demofont, tujka te je zakopala v mogočni ogenj, mene pa pahnila v žalovanje in bridko gorje." Tako je naricala. Najplemenitejša med boginjami pa jo je slišala. Demetra z lepim vencem se je razvezila nanjo in je njenega sina, ki ga je Metanejra nenadejanega rodila v palači, vzela iz ognja ter ga z božanskimi rokami odložila na tla, proč od sebe, v duši pa ji je vstala strašna zamera. Pri priči je nagovorila lepo opasano Metanejro: "Ljudje ste neumni in ne znate razbrati usode, pa naj se vam bliža dobro ali zlo. V svoji lahkomišelnosti si se strašno zmotila. Prisegam pri neusmiljenem vodovju Stiksa, sina bi ti naredila nesmrtnega in večno mladega vse dni, poklonila bi mu neminljivo čast. Zdaj pa ne bo mogel ubežati smrti in Keram.¹⁰ Toda za vedno bo obdržal to neminljivo čast, da se je povzpел na naša kolena in nam zaspal na rokah. Zato se bodo, glej, ob pravem času vsako leto sinovi Elevzincev v vojni in strašnem trušču bitke vedno spopadali med seboj, vse dni. Sem Demetra, ki mi pripadajo časti in ki smrtnim in nesmrtnim prinašam največ koristi in sreče. No, toda naj mi vse ljudstvo postavi veliko svetišče in pod njim velik oltar, pod mestom in njegovim visokim obzidjem, na visokem hribu nad Kalihorom. Sama vam bom dala skrivne obrede, da jih boste odslej pobožno odpravljali in me s tem omehčali." Tako je dejala boginja, odvrгла starost in spremenila velikost in videz, vsenaokrog pa je vela lepoto, dehtenje se je širilo od njenega dišečega peplosa, daleč je sijala luč njene nesmrtnih polti, svetli lasje pa so ji padali na ramena, in trdno hišo je kakor blisk napolnila svetloba. Zapustila je palačo, Metanejri pa so se še isti hip zašibila kolena, za dolgo je obnemela in ni se spomnila niti, da bi benjaminčka pobrala s tal. Sestre pa so zaslišale njegov neboljani jok in so skočile iz svojih lepo postlanih postelj, ena je potem otroka dvignila na roke in ga vzela v naročje, druga je brž zanetila ogenj, tretja pa je odbrzela na nežnih nogah, da bi odvedla mater iz dišeče spalnice. Zbrale so se okrog njega, ga okopale, medtem ko je lovil sapo, ljubeče so ga objemale, toda ni se pomiril, saj so ga zdaj pestovale slabše rejnice in pestunje. Vso noč so skušale omehčati slavno boginjo, tresle so se od strahu. Čim pa je napočila zora, so vplivnemu Keleju povedale vse do zadnjega, kot jim je ukazala boginja Demetra z lepim vencem. Kelej pa je sklical ljudske množice na zasedanje in jim velel, naj Demetri z lepimi lasmi postavijo razkošen tempelj z oltarjem na visokem hribu. Nemudoma so ga ubogali, prisluhnili so njegovim besedam. Zgradili so svetišče, kot jim je naročil. Dvigalo se je, kot je želela boginja. Ko so ga dokončali in se rešili garanja, so šli vsak na svoj dom. Svetlolasa Demetra pa je sedela tam, še vedno daleč stran od vseh blaženih bogov, in hiral od hrepenenja po svoji nizko prepasani hčeri. Najstrašnejše leto na zemlji, ki redi mnoge, najbolj pasje leto je poslala ljudem, iz zemlje ni vzkliklo niti eno samo seme,

saj jih je Demetra z lepim vencem skrivala. Voli so zaman zvlekli veliko ukrivljenih ral čez polja, veliko zrn svetlega ječmena je jalovih obležalo na zemlji. In tako bi s hudo lakoto uničila čisto vse razumljivo¹¹ človeštvo, prebivalce palač na Olimpu pa prikrajšala za sijajno čast daritev in žrtvovanj, če tega ne bi opazil Zevs in se zamislil nad tem. Najprej je poslal Irido z zlatimi krili, naj pokliče čudovito Demetro z lepimi lasmi. Tako je dejal. Irida je ubogala Zevsa s črnimi oblaki, Kronosovega sina, in je urno premerila vmesno prostranstvo. Prispela je v mesto, dišečo Elevzino, v svetišču je našla Demetro v črnem peplosu in jo ogovorila, spregovorila ji je s krilatimi besedami: "Demetra, oče Zevs, ki ima večno vednost, te kliče, da pridi k rodovom neminljivih bogov. Daj, pridi, da ne bo ostalo neizpolnjeno, kar ti je Zevs po meni naročil." Tako jo je prosila. Toda Demetrino srce se ni pustilo prepričati. Potem je oče pošiljal k njej vse večne blažene bogove. Prihajali so drug za drugim, jo vabili ter ji nosili prelepe darove in obljubljali vsakršne časti, kar bi si le zaželela med nesmrtniki. Toda nihče ni mogel prepričati njenega srca ali razuma, saj je bila razjarjena, odločno je zavračala njihove besede. Zaklinjala se je namreč, da ne bo prej stopila na dehteči Olimp, da ne bo prej pustila zemlji obroditi plodu, dokler njene oči ne bodo uzrle lepega dekleta. Ko pa je to slišal grmeči Zevs, ki vidi vsenaokrog, je v Erebu poslal Argosovega morilca z zlato palico,¹² da bi s sladkimi besedami prepričal Hada, naj čisto Perzefono privede iz mračnih temin na luč, k božanstvom, da jo bo njena mati videla in se nehala jeziti. Hermes se mu ni postavljaj po robu, pri priči je zapustil svoje bivališče na Olimpu in pohitel navzdol v globine zemlje. Vladarja je našel notri v palači, sedel je na postelji s svojo vzvišeno soprogo, ki je bila zelo nejevoljna, saj je pogrešala mater, ta pa je daleč stran odločno premlevala /.../ z deli blaženih bogov. Silni Argosov morilec se mu je približal in spregovoril: "Had s črnimi lasmi, ki vladaš preminulim, oče Zevs mi je ukazal, naj vzvišeno Perzefono odvedem iz Ereba med bogove, da jo bo videla mati in da se bosta podelila njena ogorčenost in strašni bes na nesmrtnike. Saj kuje veliki naklep, da bo pokončala bežne rodove ljudi, rojenih iz zemlje, tako da skriva semena pod zemljo in s tem preprečuje čaščenje nesmrtnikov. Njen srd pa je strašen, sploh se ne družijo z bogovi, ampak sedi daleč stran v dišečem svetišču, vlada skalnatemu mestu Elevzini." Tako je dejal. Had, vladar tistih pod zemljo, pa se je nasmehnil, pomignil je z obrvmi¹³ in se sploh ni upiral ukazu vladarja Zevsa. Brž je rekel bistri Perzefoni: "Pojdi, Perzefona, k materi v črnem peplosu, z blagim razpoloženjem in čustvi v prsih, ne bodi tako pretirano potrta, bolj od vseh drugih. Ne bom ti neprimeren mož med bogovi, saj sem rodni brat očeta Zevsa. Kadar boš tu, boš vladala vsemu, kar živi in se giblje, in deležna boš največjih časti med nesmrtniki, te, ki se bodo prekršili proti tebi, pa bo doletela kazen za vse čase, te, ki ti z žrtvovanji ne mirijo duha, ne odpravljajo predpisanega obredja in ne prinašajo primernih darov." Tako je dejal. Ohola Perzefona pa se je razveselila, urno je skočila pokonci od veselja. Toda Had ji je dal skrivaj,¹⁴ medtem pa se je razgledoval naokrog, pojesti zrno granatnega jabolka, sladko kot med, da ne bi za vse čase ostala tam, pri vzvišeni Demetri s črnim peplosom. Ajdonej,¹⁵ ki vlada mnogim, je vpregel nesmrtnne konje v zlato kočijo. Perzefona se je povzpela v kočijo, poleg nje pa je sedel silni Argosov morilec, ki je vzel vajeti in bič v roke in oddrdal iz palače, z veseljem sta poletela. Naglo so premagali dolgo pot, niti morje niti reke niti travnate soteske niti vrhovi gora niso mogli zaustaviti brzenja nesmrtnih konj, nad njimi so rezali gosti zrak na svoji poti. Pripeljal je tja, kjer je bivala Demetra z lepim

vencem, in ustavil pred dehtečim templjem. Ko ju je zagledala, je kot menada stekla navzdol po pobočju, zaraščenem z gozdom. Perzefona pa je, ko je zagledala lepe oči svoje matere, takoj zapustila kočijo in konje, skočila je dol in stekla, padla ji je okrog vratu in jo objela. Demetra je, ko je še držala ljubo hčer v rokah, nenadoma zaslutila prevaro, brž se je grozno ustrašila, spustila jo je iz objema in jo nemudoma vprašala: "Otrok, da mi nisi, ko si bila tam spodaj, zaužila kakšne hrane? Reci, ne skrivaj, da bova obe vedeli. Kajti če nisi, si se dvignila od mrzkega Hada in boš živela pri meni in očetu s črnimi oblaki, Kronosovem sinu, vsi nesmrtniki te bodo čistili. Če pa si, potem boš morala spet odleteti in se spustiti v globine zemlje, kjer boš preživljala tretjino vsakega leta,¹⁶ dve tretjini pa z mano in drugimi nesmrtniki. Kadar pa bo zemlja zacvetela z raznovrstnimi, dišečimi pomladnimi rožami, takrat se boš spet dvignila iz mračnih temin, da bodo ostrmeli bogovi in smrtni ljudje. /.../ S kakšno ukano te je prevaral silni gostitelj mnogih?" Prelepa Perzefona pa ji je odgovorila: "Mati, vse ti bom povedala po resnici. Ko je prišel k meni Hermes, hitri tekač, urni sel od očeta, Kronosovega sina, in drugih nebeščanov, in mi velel, naj pridem iz Ereba, da me boš videla in se bosta polegla tvoja ogorčenost in strašni bes na nesmrtnike, sem planila pokonci od veselja, toda Had mi je skrivaj dal zrno granatnega jabolka, hrano, sladko kot med, in me proti moji volji, nasilno pripravil, da sem ga pojedla. To pa, kako me je ugrabil, ker je tako odločil Kronosov sin, moj oče, odšel¹⁷ in me odnesel v globine zemlje, bom povedala in vse obnovila, zdaj ko me vprašaš. Vse skupaj smo bile na lepem travniku, Levkipa, Fajno ter Elektra in Janta, Melita, Jaha pa tudi Rodeja in Kaliroa ter Melobozida in Tihe in še Okiroa cvetočega obraza, Hrizeida, Janejra, Akasta, Admeta ter Rodopa pa Pluto in prikupna Kalipso ter Stiks, Uranija in ljubka Galaksavra pa tudi Palada, ki neti boje, ter strelka Artemida, plesale smo in nabirale lepo cvetje, vse počez nežni žafran, perunike ter hiacinte, pa cvetne čaše vrtnic in čudežno lepe lilije, pa narciso, ki jo je širna zemlja pognala povsem kakor žafran. Tako sem razposajeno trgala rože, zemlja pod mano pa se je razmaknila in ven je skočil mogočni vladar, ki gosti mnoge. Odšel je pod zemljo in me odnesel s sabo na zlatem vozu, čeprav sploh nisem hotela z njim, zato sem predirljivo zavpila. Užaloščena ti pripovedujem vse po resnici." Tako sta si torej ves dan, obe enako razpoloženi, druga drugi močno ogrevali srce in dušo, se ljubeče objemali, njuni duši pa sta nehali žalovati. Druga od druge sta prejemale srečo in si jo dajali. Približala pa se jima je Hekata s svetlim trakom v laseh, velikokrat je objela hčer čiste Demetre. Od tedaj je postala njena strežnica in spremljevalka. Grmeči Zevs, ki vidi vsenaokrog, pa je k njim z novicami poslal Reo z lepimi lasmi, naj Demetro v črnem peplosu pripelje med rodove bogov. Obljubil je, da ji bo med nesmrtnimi bogovi naklonil časti, kakršne si bo izbrala. Pristal je na to, da bo dekle tretji del vsakega leta preživelu spodaj v mračnih teminah, dva dela pa z materjo in drugimi nesmrtniki. Tako je dejal. Boginja se ni upirala Zevsovim ukazom. Urno je švignila navzdol po vrhovih Olimpa, in je nato prišla na raroško planjavo, nekoč vime¹⁸ orne zemlje, ki daje življenje, toda zdaj sploh ni dajala življenja, temveč je ležala in počivala, čisto brez listja. Kajti svetli ječmen je bil skrit, kot je hotela Demetra z lepimi gležnji. Kmalu pa bo vzvalovala z visokimi klasi žita, ko se bo razbohotila pomlad, mastne brazde se bodo šibile pod žitnim klasjem na tleh, in žito bo zvezano v snope. Sem se je Rea spustila iz jalovega etra najprej. Vesele so bile snidenja in njihova srca so se vzradostila. Rea s sijajnim trakom v laseh je tako odgovorila Demetro: "Daj, hči, grmeči Zevs, ki vidi

vsenaokrog, te kliče, da pridi k rodovom bogov, obljubil je, da ti bo med nesmrtnimi bogovi naklonil časti, kakršne si boš le zaželela. Pristal je na to, da bo dekle tretji del vsakega leta preživelo spodaj v mračnih teminah, dva dela pa z materjo in drugimi nesmrtniki. Tako je torej dejal, da se bo zgodilo, in prikimal. Toda pridi, otrok moj, in ubogaj, nikar se preveč trmasto ne jezi na Kronosovega sina s črnimi oblaki. Brž naredi, da zraste plod, ki ljudem prinaša življenje." Tako je rekla in Demetra z lepim vencem se ni upirala, brž je dopustila, da so rodovitna polja obrodila plod, in vsa širna zemlja je bila obložena z listjem in cvetjem. Potem je šla h kraljem zakonodajalcem in jim pokazala, Triptolemu ter Diokleju, ki poganja konje, silnemu Evmolpu in Keleju, voditelju ljudstev, kako naj odpravljajo svete obrede, ter jim vsem, Triptolemu in Poliksejnu, poleg njiju pa še Diokleju, oznanila strašne misterije, ki jih ne smeš prekršiti niti o njih spraševati ali govoriti. Kajti veliko strahospoštovanje do bogov človeku zaustavlja glas. Blagor temu izmed zemeljskih ljudi, ki jih je videl. Kdor pa ni posvečen v svete obrede, kdor ni udeležen v njih, ta nima deleža pri podobnih rečeh, ko je mrtev v mračnih teminah. Potem ko je najplemenitejša med boginjami oznanila vse to, so šle na Olimp v družbo drugih bogov. In tam, strašne in veličastne, bivajo ob strani Zeusa, ki ima rad strele. Blažen je ta med zemeljskimi ljudmi, ki ga blagovolijo ljubiti. Hitro mu pošljejo v veliko hišo za sostanovalca Plutosa,¹⁹ ki smrtnim ljudem daje bogastvo. Ampak daj, ti, ki vladaš dišeči deželi Elevzine in Parosu, obdanemu z morjem, ter skalnatemu Antronu, gospa, ki daješ sijajne darove in prinašaš letne čase, Deo kraljica, ti sama in prelepo dekle Perzefona, bodita mi naklonjeni in mi kot plačilo za pesem pošljita srečo. In mislil bom nate in tudi na drugo pesem.

Prevedla: Lara Unuk

-
1. Had, tako poimenovan zaradi svoje funkcije vladarja umrlih v podzemlju. Vse opombe so prevajalkine.
 2. Had.
 3. Zeusa, Hadovega brata, vrhovnega boga na Olimpu.
 4. Demetra.
 5. Drugo poimenovanje Demetre.
 6. Gre za delitev moči med brati Zeusom, Hadom in Pozejdomom ob nastopu njihove vladavine.
 7. Vrstica ni ohranjena v celoti.
 8. Gre za verski predpis.
 9. *Mentha pulegium*, zdravilna vrsta mete.
 10. Boginja smrti.
 11. Ali: govoreče človeštvo – verjetno so mišljeni grško govoreči v nasprotju z nerazumljivimi tujci.
 12. Hermes.
 13. Pritrdilna kretnja.
 14. Verjetno skrivaj pred Hermesom.
 15. Had.
 16. Dobesedno: en letni čas od treh, kolikor so jih po nekaterih virih poznali Grki.
 17. V originalu uporabljeni glagol je služil kot evfemizem za "umreti" (oditi k Hadu).
 18. V metaforičnem pomenu "najplodnejši del zemlje". Raros je bil kraj, posvečen Demetri, od koder naj bi izviralo poljedelstvo.
 19. Bog bogastva.